

EDITORIAL

Ibagsak an pakuri, pasista ngan papet nga paghahadi ni Marcos!

Ha Hulyo 27, utro nga maatubang ha katawhan hi Ferdinand Marcos Jr agud ihatag an iya ikalima nga *state of the nation address* (SONA). Piho nga tata-puon na liwat ini hin makusog nga pagpakpak han mga igkasi niya nga naghahadi nga klase, labina an hiunong ha ighahambog nga mga "kadaugan" han iya rehimen. Kundi maaram an katawhan nga puros buwa ini. Labaw hin-o man hira an maaram kun tiunan-o hira mas nagkuri ha ilarum han iya paghahadi.

Samtang magseselbrar hira Marcos pinaagi han garboso nga mga selebrasyon ha adlaw han SONA, padayon nga mag-aantos an katawhan. Nada-mo an mga kabras, waray trabaho, kulang an sweldo, kita ngan pagkaon, waray urukyan, diri makag-eskoyla, diri makagpatambal, ngan gin-aagawan ngan ginhihikawan han panginabuhi. Gamit an manipulado nga mga datos ginpapagawas ni Marcos nga an pagriko han dagko nga agaron maytuna, kumprador burgesya ngan langyaw nga kapitalista pangilal-an nga nawsag an ekonomiya han nasud samtang nakaladkad pa gihapon an tiyan han kadam-an han mga Pilipino.

Masering hi Marcos nga hiya an nagbuksas ha ₱1-katrilyon nga iskandalo han mga proyekto nga *flood control*, bisan kun an una gud nga nagbuksas hini an pag-inantos han milyun-milyon nga Pilipino nga ginlasurbo han kalamidad. Pagagawason nga napagpabaton na an mga salaan hini, bisan kun sul-ot niya an korona han baratunon komo presidente nga nagmando han pagboborador, pagrebyu, ngan pag-apruba ha nasyunal nga badyet agud kawaton ngan karon an kwarta han katawhan. Itatago niya an kalugaringon nga kahakog nga gintatahuban gamit an *impeachment* ha igkasi pasista ngan korap ngan hadto anay kaugop nga hi Sara Duterte.

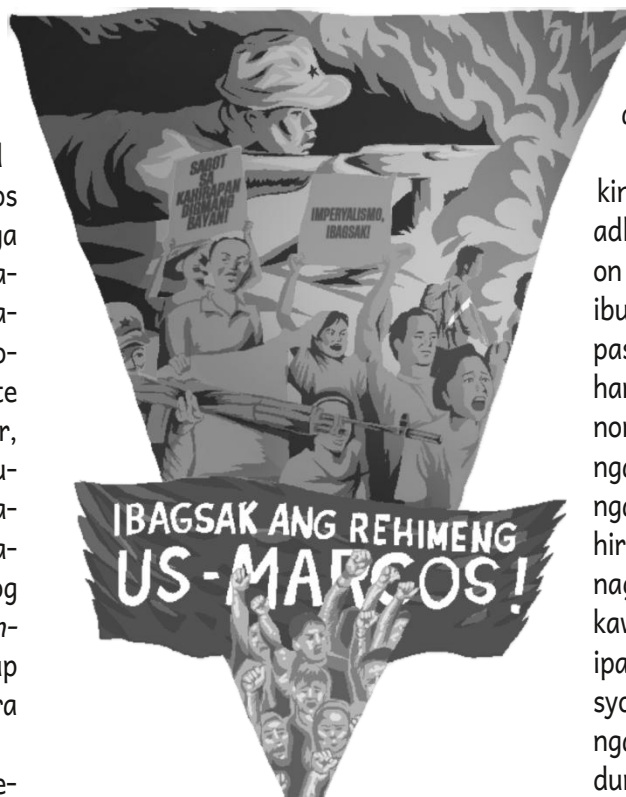
Masering hiya nga naperdi na an re-

bolusyunaryo nga kagiusan, o iba pa nga deklarasyon nga kapareho han ginsering niya han una nga tuig nga "waray na grupo nga gerilya." Bisan ini kun nagpapabilin an sik-on nga pagdeploy han mga pasista nga tropa ha kabaryuhan, kalakip an 8th Infantry Division ha Eastern Visayas, agud perdihon an hukbo han katawhan. Mas naggrabe pa an mga pangabuso ngan mapanmuyop nga palisiya ha mga komunidad. Ha magkalain-lain nga bungto ngan prubinsya gindedeklara an "state of internal peace and security," nga tahub ha pag-ulang ha pagpapakabuhi han masa

ngan pagdiri ha ira nga mag-organisa para pauswagon an produksyon ngan iginsister an ira mga katungod. Igdiwaraniya nga pakyas gihapon an pasista nga terorismo han estado nga pugngan an paghiluag ngan hilarum nga paggamot han Partido, hukbo, ngan bug-os nga rebolusyunaryo nga kagiusan ha ranggo han katawhan, agud maisugon nga ipasulong an gerra han katawhan.

Utro nga magsasaad hi Marcos han kauswagan ngan kahimyanan. Masering hiya nga an imperyalista nga US alyado ngan sangkay han Pilipinas bisan kun ini an numero uno nga terorista ha kalibutan. Igtatanyag an Pax Silica ngan Luzon Economic Corridor, an waray preno nga pag-sulod han mga langyaw nga tropa, misayl ngan base militar, ngan an milyun-milyon kapiso nga langyaw nga pamumuhunan, kabalyo an paghibang ha kalibungan, pangagaw han pakabuhi, ngan pagtamas-tamas ha soberaniya. Igbabalewaray niya an 12% taripa nga gintampalo han US ha Pilipinas agud pasundon an "sangkay" ha pagpasulong han imperyalista nga adyenda ha Asya-Pasipiko.

An mga ilusyon nga ihahabi ni Marcos kinahanglan buungan han katawhan. Ha adlaw han iya SONA, kinahanglan tapuon nira han protesta hi Marcos ngan ibuksas hiya komo prinsipal nga pakuri, pasista, ngan papet nga ginkakangalsan han katawhan. Kinahanglan papagbatuon ngaduha hira Marcos ngan Duterte ngan igsalikway an dunot nga sistema nga bagakolonyal ngan bagapyudal diin hira la nga pipira ngan mga langyaw an nagpupulos. Kinahanglan nira magpu-kaw, mag-organisa, ngan pursigido nga ipasulong an demokratiko nga rebolusyon han katawhan agud tukuron an usa nga katilingban nga tinuod nga makatadungan, talwas ngan demokratiko. **L**

Militarisasyon ha Las Navas, pakuri ha mga parag-uma

Ginkundenar han Rodante Urtal Command han Bagong Hukbong Bayan-Northern Samar (BHB-RUC) an natikagrabe nga kaso han pangabuso ngan militarisasyon han 19th IB ngan 43rd IB ha mga komunidad ha bungto han Las Navas hini nga naglabay. Gintawag ni Ka Amado Pesante, tagapagyakan han grupo, nga perwisyo ngan pakuri ini ha mga parag-uma nga grabe an pag-inantos dara han krisis nga durot han imperyalista nga gerra.

Ha report han kumand, hadton Hulyo 8 gin-interogar hira Ariel de Quiros ngan Marlo Moreno, mga parag-uma nga nananaka hin lubi giutan han Barangay Cuenco ngan Barangay Caputoan. Ginpangastigo hira ngan ginpakurian hi Moreno nga nagkamayda hin luom ha paa kahuman dupuan han barrel han pusil. Gindetiner hira hin waray rason ngan waray buhii dayon.

Ginrereklamo liwat han mga residente an nahitaas nga gastos ha pagtanum ha butnga han militarisasyon. Nahahadlok hira nga maghawan han mga kaingin tungod ha pan-gama ngan pangangabuso han mga sundalo. Tungod kay ginbungkag an mga asosasyon diri

hira makapag-araglayon, ngan naoobliga nga tinagdamo nga magpasuhol para mahuman an panhawan.

Militar nga paghahadi ha Caputoan

Naungbaw ha baryo han Caputoan an militar nga paghahadi. Ha usa nga masmiting, ginbasol an mga residente hiunong ha kunuhay nadiskubre nga kampo han BHB ha baryo. Kundi sigon ha masa, hinimu-himo la ini han mga sundalo. Ginsusugo liwat hira nga pirme manguha hin kahoy nga pan-alad ha bug-os nga baryo.

Ginpaukad liwat han militar an lubong ni Lita Empon Garcia nga lima ka-tuig na nga patay tungod kuno kay kaa-

pi ini han BHB. Ginpirit an barangay konseho nga magtestigo bisan kun gininsister nira nga namatay ini ha sakit. Ginpaagi hira ha magkuri nga dalan ngan ibos pa nga mahiengkwentro an usa pa kakolum han mga tropa.

Sering ni Pesante, kinahanglan gud magkaurusa, ibuksas ngan umato han katawhan nga Las Navasnon para gininsister an ira katungod ha libre nga paggios, pagpapakabuhi, pag-oorganisa ngan pagpapahayag. "Nakasarig dinhi an kinabuhi, kauswagan ngan tinuod nga kamurayawan ha ira komunidad," sering niya. Kinahanglan liwat paaningalon ini nga mga pangabuso han hiluag nga katawhan han Eastern Visayas.

Ginmanduan liwat han BHB-RUC an mga yunit ha Northern Samar nga giyahan ngan panalipdan an katawhan ha panahon han militarisasyon. "Himuon an ngatanan agud makaglansar hin aksyon militar ngan papagbaydon an mga berdugo nga nagpakuri ha ira," panawagan ni Pesante. ■

Panmusil han 43rd IB ha mga sibilyan ha Catbalogan, ginkundenar

DUHA NGA SIBILYAN an nasamaran kahuman waray wantas nga manmusil an usa nga pasista nga tropa han Alpha Company han 43rd Infantry Battalion ha Purok 7, Barangay 13, Catbalogan City ha Samar hadton Hulyo 21. An mga biktima hira alyas Reymond, 19, nga nadaplisan ha agtang, ngan alyas Dulfo, 58, nga naigo ha iya siki.

Ginsusnan la hadto han usa pa nga sibilyan an sundalo hiunong ha pagparada han sarkyan han arogante hiya nga binulsan ngan an iya upod hin waray wantas nga panmusil. Antes hini, hadton Marso 2 la usa liwat nga hubog nga sundalo nga nakadeploy ha hedkwarters han 8th Infantry Division an nagpatay han usa nga sibilyan ngan nakasamad han usa pa ha Catarman, Northern Samar.

Sigon kan Ka Celine Manlimasog, tagapagyakan han National Democratic Front-Eastern Visayas, ginpapakita hini nga mga insidente an arogansya ngan pagigin hiara han reaksyunaryo nga hukbo ha kawaray baratunon. "Diri na ini bag-o labina ha kabaryuhan diin adlaw-adlaw nira nga ginwawakay an kamurayawan pinaagi han huruygo, droga, pangunguryente han mga sapa, ngan paniniyupi ha kababayin-an. Ginlilitmitaran liwat nira an panginabuhi han masa bisan kun hira man ngani an mga dayo." Responsable liwat an mga tropa han 8th ID ha pagpatay ngan pakyas nga pagpatay ha 151 nga sibilyan hadton 2018-2025.

"An kamadarahug, pangabuso ngan kawaray baratunon nageespiho ha pasista nga kinaiya han 8th ID," sering ni Manlimbasog. "Mahisasalikway, maaatuhan ngan mababag-o la ini pinaagi han paggios han katawhan." ■

Marcos, ginkakarag an kadaugan han arbitral ruling –PKP

NAKIG-USA AN PARTIDO Komunista ng Pilipinas (PKP) ha pagsalin-urog ha ika-10 nga anibersaryo han desisyon han International Arbitral Tribunal, nga nagpirme ha *exclusive economic zone* han nasud, hadton Hulyo 12. Kundi ini nga kadaugan ginkakarag la han rehimen Marcos ha pag-inalagad ha imperyalista nga interes han US.

Sigon ha PKP, ini nga desisyon an nagpirme ha katungod han Pilipinas ha West Philippine Sea, ngan nagpahimuwa ha pag-atentar han China nga angkunon ini basar ha "9-dash line." Basar hini, kinahanglan ipursige han katawhan Pilipino an diplomasya agud makab-ot an usa nga kasarabutan nga makarukarawat ha magkaluyo nga gapil.

Lugod, ginpapagrabe ni Marcos an tensyon ngan ginhihimo an Pilipinas komo lansaran han gerra para ha US. Nagigin pasangilan an arbitral ruling para pagrabihon an presensya militar han US. An tensyon ginsusunghan han grabe nga pagyinawyaw han mga maka-US nga upisyal nga hira Gibo Teodoro ngan Jay Tarriela.

"Ini nga mga peligroso nga maniobra kaparte han maraut nga estratehiya han imperyalismo nga US," sering han PKP. ■

RDR 2025: Mga ilusyon ngan pakyas nga saad

Malipayon nga ginreport han mga nangunguna nga lokal nga burukrata ha Eastern Visayas pinaagi han Regional Development Council-Region 8 an Regional Development Report (RDR) 2025 hadton Hulyo 2. Pamatuod kuno ini nga an mga programa ngan palisiya ha ekonomiya han rehimen Marcos ha nakalabay nga upat katuig nagbunga hin pag-uswag. Kundi puno la ini hin mga ilusyon, manipulasyon han datos, ngan pakyas nga saad.

Bagkolonyal, bagapyudal

Nagdako la hin 1% an ekonomiya han Eastern Visayas hadton 2025, hira-yo gud ha gintarget nga 6.5%-7.5. Hira-yo liwat ini ha nahilista nga 6.8% han magtikang an termino ni Marcos hadton 2022. Bunga ini han hul-os nga pagguti han sektor han agrikultura ngan pangisda, nga naglista la hin -1.3%. Ginbabasol ini han RDR ha pagserra han San Juanico Bridge nga nakaistorbo ha mga negosyo ngan ha panlasurbo han mga bagyo nga Tino ngan Uwan.

Kundi an paghinay han ekonomiya diri la tungod ha sektor han agrikultura. Ngani, hadton 2024, 11% la an parte hini ha ekonomiya, samtang sumobra-kumulang 50% an amot han sektor han serbisyo nga tikang pa hadton 2022 dirudiretso nga naghihinay an pagdako. Sugad liwat an kamutangan ha nasyunal nga lebel, nga sigon ha IBON Foundation dara han mas maluya nga paggastos han katawhan, nga tungod ha ira guti nga kita. Nagresulta ini ha mahinay nga pagdako han ekonomiya.

An pagbagsak han agrikultura naeespiho naman ha pagluos han produksyon han humay, bilanghoy ngan lubi—tulo nga mayor nga produkto han rehiyon. Bisan kun higluag an kahagnan ha Eastern Visayas ngan prinsipal nga panginabuhi dinhi an pag-uma, *net importer* pa gihapon ini han bugas. Samtang, prinsipal nga *cash crop* an kopra kundi diri sadang an kita dinhi han mga parag-uma agud mabaton an ira mga panginahanglan. Binagsak liwat hin 18% an dakop han gudti nga parupangisda samtang nagdako naman an ha komersyal nga pangisda. Bunga na ini han desisyon han Korte Suprema nga nagtugot ha dagko nga komersyal nga barko nga mangisda ha 15-kilometro nga *municipal waters*.

Bagsak liwat an mga sektor han industriya (-3.8%) ngan manupaktura (-9.6%). Gintututdo nga rason an pagserra han Philippine Associated Smelting

and Refining Corporation ha Leyte diin 3,000 nga empleyado an nanganggal. Dako nga parte han ginta-tawag nga "industriya" aada ha konstruksyon, nga diri panmaihaan an trabaho ngan diri produktibo.

Padayon nga ludlod an Eastern Visayas ha siklo han pagigin atrasado ngan kawaray pag-uswag. Unob ini ha katilingban nga bagakolonyal ngan bagapyudal ngan diri mababasol ha kalamidad la. Pangilal-an pa han ekonomiya nga nakatadong-ha-eksport ngan nakasarig-ha-import, binagsak hin 53% an balor han mga eksport han Eastern Visayas samtang linobo naman hin 33% an balor han mga import tanding hadton 2020.

Kawaray trabaho

Ginrarakudako han RDR 2025 nga linuros an tantos han kawaray trabaho ngan *underemployment* tanding hadton 2021. Kundi hini nga panahon, diri man dirudiretso an ginsesering nga "paghitaas" han ihap han mayda trabaho.

Mas nagigin ilusyon la nga sadang an trabaho kun kikitaon an *labor force participation rate* (LFPR). Tikang 2021, dirudiretso ini nga naluros tikang 63.2% ngadto 60.3%. Karuyag sidngon, samtang nadako an populasyon, naguti naman an ihap han aada ha kwerpo han kusog-pagtrabaho. Kaupod ha mga rason han pagguti hini an kakulang han trabaho, pagkadismaya han mga trabahador ha suhol, o kapansanan. Sanglit waray angay ighambog an Northern Samar, nga bisan kun pinakahitaas an tantos han empleyo (99.0%) ha mga prubinsya ha rehiyon, pinakahimubo naman an LFPR (57.5%). Diri tungod kay hitaas an tantos han empleyo otomatiko nga ngatanan mayda pakabuhi.

Mahal nga papliton, kulang nga serbisyo

Ha luyo han bagsak nga agrikultura nag-ambisyon an rehimen Marcos nga

magigin abot-kaya an mga papliton. Ginbida hini nga hadton 2025, nagin pinakaisable an presyo han pagkaon ha sakob han tulo kadekada tungod kay aada la ha 0.0% an tantos han implasyon hini. Kundi diri karuyag sidngon nga mas barato na an pagkaon, lugod nagin mas mahinay la an pagmahal hini. Ngan anuman nga "istable nga presyo" hadto nabawi gihapon ha pagbuto han gerra ha Middle East ngan *oil price shock* yana nga tuig, nga nagpahitaa ha implasyon ha 8.7% hadin Abril.

Ha mga pankatilingban nga serbisyo, ginbida liwat han RDR nga nagdako an nahimo nga kuryente ha Eastern Visayas nga tikang ha *renewable energy*, sanglit mas gin-aapras an ₱33.39 kabilyon nga balor han mga proyekto. Kundi bisan waray an bag-o nga mga proyekto, sobra pa ha sadang an 3,482 *gigawatt-hour* (GWh) nga kuryente nga nahihimo han *geothermal energy plant* ha Leyte para ha 1,881 GWh nga demand han rehiyon. Kundi tungod kay pribatisado, nahingangadto an kuryente ha iba nga rehiyon ngan diri napupulsan han mga lokal nga konsyumer.

Ha kalibsugan, kulang gihapon an mga trabahador pankalibsugan ngan himubo an *hospital bed-to-population ratio*. Ha edukasyon, waray makab-ot an mga target ha ihap han *enrollment* ngan pagpapahuman han mga estudyante han elementarya, *junior ngan senior high school*. Ha luyo ini han sering han RDR nga dirudiretso an pagpon-do ha mga "sosyo-ekonomiko nga inisyatiba" ha ilarum han Barangay Development Program (BDP) han National Task Force-Elcac, diin kalakip an pagtitindog han mga klinik ngan klasrum para ha diri mamenos ha 200 nga barangay nga "insurgency-free." Tikang pa hadton 2021 gin-iimplementar an BDP ha Eastern Visayas.

An mabayanihon nga kinabuhi ngan pakigbisog ni Juanito "Ka Tibor" Selleza Jr

Pinakahitaas nga Pula nga saludo an ginpaabot han Bagong Hukbong Bayan-Mt. Amandewin Command (BHB-MAC) masobra usa katuig an nakataliwan kahuman han pagkamartir ni Juanito Selleza Jr, kagawad han Komite nga taga-pagpatuman han komite han Partido ha isla han Leyte, hadton Hulyo 17. Hi Selleza, nga mas kilalado komo Ka Raffy, Ka Larry, ngan Ka Tibor, ginpatay samtang masakit kaupod an duha nga Pula nga mangaraway ha Barangay Cogon, Carigara, hadton Hunyo 17, 2025. Namatay hiya ha edad nga 60.

"Kwarenta katuig niya nga ginkatinnan an linya, palisiya ngan programa han Partido," sering ni Ka Dodong Malaya han BHB-MAC. Ginsaludaran niya an pagtalikod ni Ka Tibor ha personal nga interes agud ipakigbisog an hingyap han masa nga tiniyupi ngan rinaugdaug, ha luyo han grabe nga pangatake han kaaway.

Tuig 1965 han gin-anak hi Ka Tibor ha Barangay Luneta, La Paz, Leyte. Nagtikang hiya ha pamilya han kabras nga parag-uma nga saop la han usa nga agaron maytuna. Hadton 1983, naabot han rebolusyunaryo nga kagiusan an ira lugar ngan usa ha mga syahan nga nasumpayan han mga kasama an ira pamilya. Tungod kay ludlod ha kakurian, ginkarawat nira an programa han demokratiko nga rebolusyon han katawhan.

Ha edad nga 18, gin-organisa ngan ginpagios ni Ka Tibor an igkasi kabat-unan ngan kabras kontra ha pasista nga diktadura nga US-Marcos. Nagin kaapi hiya han Partido hadton 1985 ngan nagin aktibo ha sanga han Partido ha ira baryo. Ha dayuday nagin upisyal hiya han asosasyon han parag-uma ha bug-os nga La Paz nga pinartisipar ha dagko nga mga rali ha Tacloban City. Nagin kaparte liwat hiya han alyansa han mga parag-uma han magkaranit nga bungto han La Paz, Javier, McArthur, ngan Mayorga.

Ha pagbagsak han diktadura hadton 1986, nagin pultaym nga aktibista hi Ka Tibor ha usa nga progresibo nga institusyon. Napauswag niya an pamumuno

ngan an kabatiran ha pagpapauswag han produksyon para ha kapulsanan han mga parag-uma.

Ha dayuday, ginkarawat ni Ka Tibor an panginahanglan nga mag-amot ha armado nga pakig-away. Nagpultaym hiya ha BHB ngan nadeploy ha panrehiyon nga yunit partisano hadton 1989. Pinartisipar ngan namuno hiya ha magdinaugon nga aksyon militar, kalakip an pagtarget kan Major Tsu, upisyal han 8th Infantry Division nga lanong ha pangabuso ha Samar.

Han ilansar an Ikaduha nga Dakila nga Kagiusan Pagtutul-id, waray magruhaduha hi Ka Tibor nga tumanon an mga ayat hini. Hadton 1994, nadeploy hiya ha panteritoryo nga yunit han BHB ha Ormoc City ngan Kananga. Ginorganisa nira an mga trabahador ha uma ha mga asyenda han tubo ngan pinya ngan ha mga rantsuhan han baka. Ha sakob hin walo katuig, nahidaug nira an "positioning" o paghulad han mga parag-uma ha gatus-gatos kaektarya nga tuna, distribusyon han tuna, ngan pagpapauswag han produksyon han pagkaon. Napahitaas liwat an suhol han mga trabahador ha uma ngan nainsister an kaangayan nga benepisyo. Napakusog an hukbo han katawhan tungod ha mga taktikal nga opensiba nga ginpamunuan niya.

Tikang 2001 tuhtub 2006, makapira kabeses hiya nga nadeploy ha magkalain-lain nga parte han Leyte. Waray ini magin ulang ha pagkatin niya han inisyatiba ha pag-aram ngan pagsantop ha kamutangan han iya kolektibo,

yunit ngan masa.

Nadeploy hiya ha ikaduha nga distrito hadton 2006, panahon han pasista nga panlasurbo han rehimen Arroyo, tuhtub 2016. Ginpamunuan niya an panmasa nga pakigbisog han mga parag-uma, hustisya ngan tinuod nga rehabilitasyon para ha mga biktima han supertyphoon Yolanda. Nahimo liwat hadto han masa ngan hukbo an tulo kakilometro nga kanal han patubig ha Carigara.

Hadton 2015, utro nga gintukod an komite han isla ha Leyte diin nagin kagawad hi Ka Tibor. Nagin kaparte hiya han komite nga tagapagpatuman hadton 2021 tuhtub ha urhi niya nga gininhawa. Una na nga namartir an iya asawa nga hi Ka Tekla hadton 2006 han dakpon ini han militar.

Mapainubsanon hi Ka Tibor. Ha sakob han Partido ngan hukbo, gin-aaghat niya an pagpapagawas han magkalain-lain nga ideya nga nagpapadig-on han pamumuno ngan pagpatuman han mga buruhaton. Ha luyo han damo nga buruhaton ginseseguro niya nga pirme mag-integreyt ha pwersa.

Maupay liwat hiya nga artista han rebolusyunaryo nga kultura. Naghimo hiya hin mga drama nga naglaladawan ha kinabuhi han mga kasama ngan masa. Buotan ngan makunsiderahon liwat hiya nga amay ha tulo nga anak nga agsub nira imbitaran ha sona nga gerilya upod an nag-aataman, agud mapaintindi an katukmaan han rebolusyon.

"Diri bisan san-o nga mahingangalimtan han mga kasama ngan masa nga iya ginserbihan an ngaran nga Ka Tibor" pagpasidungog han BHB-MAC. "Ginpan-day niya an kalugaringon agud igsalikway an klase nga gintikangan ngan ginhasog an makuri nga dalan agud baguhon an kalibutan... An kinabuhi nga ginhalad niya usa nga liso nga padayon nga aatamanon ngan aanihon han masunod nga mga henerasyon."